

Když ještě žil manžel Mary K., Oskar se jmenoval, a ona sama ještě chodila na dvou velice hezkých nohou (pravou jí nedaleko jejího bytu 21. září 1925 ujela nad kolenem tramvaj), objevil se jistý doktor Negria, mladý rumunský lékař, který se ve Vídni dále vzdělával na zdejší proslulé fakultě a odsluhoval si svá léta ve všeobecné nemocnici. Takoví Rumuni a Bulhaři byli ve Vídni vždycky, většinou kolem univerzity nebo hudební akademie. Lidé na ně byli zvyklí: na jejich způsob řeči, která se stále více mísila s rakouskou němčinou, na jejich husté kučery přes čelo, na jejich zvyk bydlet vždy v nejlepších vilových čtvrtích, protože všichni tito mladí pánové z Bukurešti či Sofie byli zámožní nebo měli zámožné otce. Zůstávali naprostými cizinci (kterým z domova neustále přicházely obrovské balíky s jejich národními pochutinami), sice ne tak konsolidovaně cizími jako Němci ze severu, byli spíše takříkajíc zdejší institucí, přesto však „Balkáncí“, neboť ani oni nikdy zcela neztratili specifický přízvuk. Vídeňské dámy, které zamýšlely pronajmout jednu nebo dvě místnosti svého bytu či vily, si našly „bulharského či rumunského studenta“ a ti je pak doporučovali dále. V četných kavárnách kolem univerzity nebo kolem klinik totiž panovala národní sounáležitost.

Doktora Negriu pohoršovalo Maryino manželství. Nemohl uvěřit, prostě nedokázal uvěřit, že Maryina manželská věrnost má postačující základy, tato věrnost jej nesmírně hněvala, a jeho hněv vznikl přinejmenším současně s prvním hnutím

žádostivosti. (Spisovatel Kajetán von S. by nepochybně napsal „toužil po ní z propastné zloby“ a u lidí jeho druhu mohou takové v zásadě nevinné, pitvorně naondulované hlouposti vskutku existovat). Na rybářském háčku, který doktor Negria spolkl, bylo však mrzuté, že ona bezúhonná žena nebyla věrnou manželkou nikterak nevědomky. Nebyla dostatečně naivní, jejímu srdci byly už v dívčím věku – během něhož se cítila naprosto žensky, už když jí bylo čtrnáct – známy všemožné základy a záhyby, a tak se později rozvinula a zrale uhladila na oné ploše, jež je zde pro všechny, co nekrácejí mezi hladkými stěnami nevinnosti, po cestě bez výhledu jako ta ze starých Atén do Pirea. Mary však vstoupila do manželství se svým Oskarem nedotčena. Na druhé straně, byla-li v něm stále věrná, nezůstalo tomu tak také proto, že by u ní vznikla trvalá rovnováha z jakéhosi neodvolatelného rozhodnutí a jistého obrácení k povinnostem manželky a matky, matky hezkého páru dětí, děvčete a chlapce, děvčete načervenalé plavovlasého po otci, chlapce temně tiziánově červeného jako ona sama.

Doktor Negria (nikoli paní Mary) vnímal onu věc mezi těmito naznačenými základními liniemi, a konstrukce, jež zde nabízejícímu se stavu podsunul, vcelku souhlasila. Na tomto podsunutém roštu – který ale nedokázal na nerozhodném vegetování předmětu nic změnit – opékal svůj hněv.

Existuje věrnost, jež není ničím jiným než chamtivostí ve vztahu ke kvalitám, škudlivostí s nimi, jež si chce udržet vše, co je právně v jejím vlastnictví. Takováto věrnost je do jisté míry pouze meritorní povahy – ale meritum znamená také zásluhu –, tvoří pohodlný schůdek k domýšlivosti a člověk si na něj rád zvykne stoupat jako k arkýři, z něhož lze shlížet na prosté pouliční chodce. Takováto věrnost nemá stabilní rovnováhu a nezasluhuje si vlastně své jméno, nemerituje je, právě proto, že je pouze meritorní, lidé se jí však za jistých okolností vzdávají jen velice těžko, a pokud tyto okolnosti doprovázejí cestu jako neviditelné zdi, které však přeci zužují výhled, jako dlouhé zdi po dlouhé roky, pak zůstane u myšleného merita.

Doktora Negriu to rozčilovalo, a dosáhnout zde průniku – byl to odjakživa člověk veskrze pronikavý – stalo se předsevzetím, jež do sebe bez jakéhokoli kritického zvážení pevně zabudoval. Požadující, postulující, gestikulující povaha, intervencionista, muž, jenž se pokoušel zhurta odsunout stranou vše, co jej rušilo a co s pobouřením považoval za neslýchané, vše, co jej chtělo brzdit.

S oním „intervencionismem“ souvisí fakt, že doktorovo jméno později v jednom blízce příbuzném kroužku nabylo takřka významu přísloví či hesla – a tak vznikla ona „organizace Negria“, jež svou činnost nakonec korunovala akcí proti berlínskému prodejci automobilů Helmutu Biesemu (to sem ale opravdu nepatří!), uskutečněnou pod vedením reklamního básníka či veršotepce Höpfnera, jenž Maryina rumunského ctitele nadto ještě osobně znal. A koho Höpfner neznal? Byl to chodící adresář, kompletní obchodně-společenská topografie Vídně (jedna z vlastností, které měl společné s rytmistrem von Eulenfeldem). V kritické době se doktor Negria nahoře u Höpfnera jednou – vyprazdňuje čas od času krátkým pohybem sklenku slivovice (mezitím pobíhal vzrušeně po místnosti) – vyjádřil takto: „Nesnesu představu, že ji chytil tenhle pavouk.“ „Pavouk“ byl Oskar, Maryin choť. Negria o něm mluvil rovněž jako o tom „klíšťeti Oskarovi“.

Jeho spojení s rodinou K. započalo na tenisovém kurtu v josefínsky bledém Augartenu a kvůli onemocněním děvčátka a chlapce se přesunulo i domů; Negria pracoval na příslušném oddělení ve Všeobecné nemocnici a kupodivu se chtěl stůj co stůj stát dětským lékařem. Jeho proslulý šéf si Rumuna vážil a cenil, a tak se jednou dokonce vypravil k paní Mary, aby děti prohlédl, když byly nemocné. Od té doby pak Negria chodil na návštěvu. Jeho zvonění znělo krátce a ostře, jako když se rozbíjí skleněná tabulka nebo jako když někdo při pokutovém kopu ostře vstřelí branku.

Mary tehdy seděla u čajového stolku, dívala se ven do sotva počínajícího šera pozdně letního večera. Bylo odtud vidět

dlouhou ulicí a pak přes Dunajský kanál (což není žádný kanál, nýbrž značná, široká a hluboká, rychle proudící část řeky) naproti na druhý břeh. Z ulice zazníval křik hrajících si chlapců až sem do třetího patra, každovečerní zvuk, který provázel celým létem, pokud je člověk nestrávil v Pörtschachu nebo Millstattu, zvuk, který večer po návratu z venkova spolehlivě, setrvale zdravil, náležel k této roční době a nyní potrvá ještě týdny, neboť počasí zůstávalo teplé, ač už mírnější: nejlepší počasí na tenis, jak říkal Oskar, „indiánské léto“. Oskar přijde během půl hodiny. Mary náhle pomyslí na poručíka Melzera. Už jako mladičké děvče jasně věděla, že je skutečně hloupý. Bylo to v Ischlu, muselo to být v létě 1908 nebo 1909, v té době panovalo nějaké politické napětí ve vztazích se Srbskem. Že se však od ní poručík Melzer, i se svou hloupostí, nakonec oprostil, to do jisté míry tuto hloupost a s ní její vlastní nadřazenost opět neutralizovalo, ačkoli současně leccos tušila o pozadí jeho ústupu a jeho zmizení do jakési garnizóny dole v Bosně, kde ještě byli medvědi, jak opakovaně vyprávěl; sám se na lov medvěda chystal. „Přineste mi potom, pane Melzere, kůži, z toho medvěda, kterého jste mi nabulíkoval.“ Od té doby uplynulo přibližně čtrnáct let. Její otec v Ischlu jednou řekl, že by Melzer musel opustit službu, kdyby se s ní chtěl oženit. Ale: tehdy ji přece mohl mít, bezpochyby. Byl to velmi, velmi srdečný mládenec, stále zcela stejnoměrně veselý a korektní. Starosti neměl žádné. Později by ho bývala podvedla, i to dnes věděla. Kvůli té jeho stejnoměrnosti.

Na konci ulice, kam Mary ze svého křesla dohlédla, bylo stálé stanoviště taxíků. Stávaly v dlouhé řadě v příčné ulici, vlevo a vpravo za rohem, takže po levici byla vidět přední, po pravici zadní část vozidla. Policejní předpisy tehdy vyžadovaly, aby byl v případě potřeby použit vždy první vůz celé řady; a jelikož byl jak začátek, tak i konec kolony vázán na jisté hranice, posunula se celá kolona, když jeden vůz odjel; po návratu se pak vozidla řadila na konec. Z toho čas od času vyplývalo pomalé přejíždění jízdní dráhy jedním či vícero vozidly, a nakonec zůstalo

napravo stát vždy jedno, z něhož nebylo vidět více než zadní kola, zatímco nalevo rovněž vyčníval zpoza rohu jeden vůz, ale jen předním podvozkem.

Toto pravidelné odvíjení šňůry vozidel na konci ulice patřilo pro Mary po všechna ta léta k samozřejmostem a nepochopitelnostem tohoto bytu. Ten jev byl hluboce příbuzný s odkapáváním vodovodu či padajícími korálky růžence. A jelikož ulice až ke stanovišti vozidel a dolů ke kanálu byla značně dlouhá, zůstávalo vrčení motorů při zavřených oknech zcela neslyšné. Onen jev byl nehlučný, naprosto pravidelný, klidný; měl v sobě monumentální nudnost a monotónnost; a to nyní také, v Maryiných přelétavých představách, vytvářelo vztah tohoto obrazu ke vzpomínkám na poručíka Melzera. Ten se ovšem dokázal velice, velice mile smát. Zazvonění doktora Negrii prorvalo do obrazu pár sršivých jiskřiček, ne zcela nepodobných těm, jež člověk vidí, když dostane ránu přes oko. Negria podle všeho dnes zvonil obzvláště energicky.

Služebná mu otevřela dveře, ale on do pokoje nevstoupil, nýbrž pronikl, hluboce se uklonil, políbil Mary ruku, přitom byl již na postupu a v ofenzívě, a ona vtíravost zůstala, i vzhledem k obřadné uměřenosti jeho pohybů, políbení ruky, poklon. Rozhlížel se po pokoji, měřil si vše poněkud popuzeně a zároveň nehlasně vyslovoval či jako fluidum vyražel množství slov: Inu tedy. Vše při starém, pořád ještě. U toho starého klíštěte. Jsem zvědav, jak dlouho se vám ještě bude chtít takto žít. Nesmyslná existence, promarněný život. Předsudky jsou lenost, nic jiného, lenost je hřích proti životu. Předmět nadaný vlastní pohyblivostí, tedy živá bytost na rozdíl od věci, se nesmí oddat lenosti. To klíště vám v žádném případě neuvěřím. Neexistuje! Nahlas, už s šálkem čaje v ruce, sdělil pouze, že Zerkowitzových děti mají plané neštovice a že se mu dnes v tenisovém klubu prvně podařilo porazit toho polského legačního radu (nějakého pana von Semského) v singlu, ovšem velice těsně. Jinak vypadal doktor Negria tak, jak to říká Homér o nespolehlivém klackovi Arésovi: kypící silou a zdravím.

Je samozřejmě naprosto vyloučeno, aby vzplanutí, jež zde vyvolala, zůstalo u Mary samotné zcela bez odezvy: přinejmenším si musela ještě jasněji uvědomit vlastní ženské schopnosti, a to už znamenalo pozvání ke hře, ke spuštění volně hrající síly. Z Negrii neměla prazádný strach, neboť jej v zásadě považovala za ještě hloupějšího, než byl za časů mladosti poručík Melzer.

A ani v nejmenším nepomýšlela na to, že by mohla odbočit z té pěkně srovnané horní cesty, z níž bylo kdykoli možno shlédnout do soutěsky tísnivých komplikací a do nerovnoměrně se prodírající vody života, hned vystřelující z úžiny mezi skalisky, hned zase usebrané v hluboké modrozelené pstruží tůni a omývající v tajuplných dutinách ovál jejich převislých a podemletých stěn. Pohled dolů byl velice příjemný a styk s kouskem této divočiny, nějak sem nahoru proniknuvším a zdomácnělým, zvyšoval pohodu, zároveň zaháněl nudu, schopnou pohodu otrávit.

Když Negria slyšel, že Oskar přijde za půl hodiny, sklopila se jeho oční víčka v nevrlém souhlasu, čímž přibližně vyjádřil, že to tak jako tak předpokládal a že nic lepšího nečekal. Co se od ní dá čekat, veskrze banální osoba!

Ale banálnost nějaké ženy nepředstavovala pro doktora Negrii ještě nikdy vážnou překážku; a tak brzy přešel k novému výpadu. Už nějakou dobu vlastnil veslici, která nebyla stavěná ke sportovním účelům a bylo to tudíž dostatečně široké, přece však elegantní hezké plavidlo. Kotvila nad městem v Nußdorfu. Plul-li nějaký rumunský nebo srbský parník s loděmi ve vleku proti proudu, dokázal Negria, hovoře svou mateřštinou nebo srbsky, snadno dosáhnout, že mu hodili lano, a tak se dostal až ke Greifensteinu nebo Tullnu anebo ještě dál a plul potom v dobré náladě po proudu, aniž by před uvolněním lana opomenul hodit s mnoha díky na vysokou palubu vlečného člunu balíček rakouských cigaret. Časem navázal tímto způsobem známosti s lodní posádkou a s tím či oním kapitánem parníku, také na kanálu, po němž se Negria rovněž plavíval, srdcem

města a až k takzvanému Praterspitzu, kde rameno pod městem opět ústí do hlavního toku.

Přítom musel ovšem proplout v těsné blízkosti Maryina bytu, a tak v něm povstalo předsevzetí pozvat paní Mary na vyjížďku loďkou, přičemž by předtím mohli zajít v Nußdorfu na víno, do jedné z oněch tichých vináren s letošním vínem, které Negria už skoro všechny znal. Bylo mu jasné, že jde o záminku pro dostaveníčko mimo dům, o které především usiloval, a zároveň pro ně dále chystal půdu příležitostnými poznámkami na adresu drobných nedostatků v jeho hezkém mládeneckém bytě, jež volají po odborném oku (mezi řečí se rovněž zmínil o rumunských lidových výšivkách a o jiných národních pamětihodnostech, které vlastnil, a přinesl jednu takovou skvostnou práci paní Mary darem).

Při plavbě po kanálu objevil Negria pohodlné přístaviště, a když se s loďkou přiblížil ke břehu, dokonce kruh, který mu umožnil připevnit člun řetězem a zámkem. No a to bylo v těsné blízkosti onoho stanoviště taxíků, jejichž šňůra se po léta pravidelně odvíjela přes jízdní dráhu.

*

Oskar K. přišel za půl hodiny a těšil se z přítomného hosta tichým, a ne právě průhledným způsobem. Patřil k lidem, jejichž bytí má v sobě cosi konkávního, cosi na způsob dutého zrcadla. Lidé pak mají stále sklon předpokládat ohniska ducha, dokud se opak nestane zřejmým. Kdo hodně mlčí, bezpochyby hodně slyší a vidí. Nikdo ale zprvu nepředpokládá, že by taková zdrženlivost mohla pocházet ze zarážejícího nedostatku zanícení. Základním přesvědčením, které má každý, je, že tiché vody jsou hluboké; a přinejmenším jsou znepokojivé. Ale lidé už se také pozorně skláněli nad takovými, jejichž dno bylo sotva na dosah ruky pokryté jen obyčejnými oblázky. Tvář muže, jenž se právě usadil u čajového stolku, patří k vzácnému druhu, který je ale možno nalézt u židovských mužů spíše nežli u jiných,

ačkoli takový obličej realizuje zcela všeobecnou fyziognomic-kou možnost. Je to ne zcela uskutečněný obličej, anebo chce-me-li raději, jeviště a staveniště nanejvýš neslučitelných materiálů, jež se odmítly sjednotit už u praotců, nyní se ale ocitly ve stavu rozvratu a rozpadu, jako po explozi. Vznikne tak mimořádná ošklivost, která je o to hlubší, že se neváže na křivý nos, čelist, přivřené oko či na jiné jednotlivé stavební díly, nýbrž naopak setrvává takříkajíc nerozhodně mezi věcmi, ve vzduchu se vznášející pouto (neboť o to se právě jedná!), jež nespojuje nesrovnalosti a ustavičně ponechává nesoulad. Taková tvář vyhlíží, jako by dotyčný konal pokání za sobě neznámou vinu.

Není pochyb, že zde přesně poznával sílu a slabost svého po-stavení, pokud je možno mluvit o přesnosti, při nejistotě a vje-mech proměnlivých jako mlha, které člověk v takových záleži-tostech má. Jeho žena se však domnívala, že Oskarovi rozumí přinejmenším lépe než sama sobě. V tomto manželství ještě nyní, s dorůstajícími dětmi a již skoro čtrnáctiletým soužitím, byly noci čepem uchyceným ve tmě, kolem něhož se otáčel kaž-dý bílý den a jehož koloběh byl na něm závislý. Zde, v jaderníku svých životních poměrů, pozoroval Oskar chvění, jehož dozní-vání v jasnějších drobných denních okolnostech mu připadalo nutné a samozřejmé. Již po nějakou dobu stupňovaná oddanost jeho choti a nevyhnutelný dopad na něj samotného a zpátky na ni – takže bůh Erós byl oběma stranami obdarován ve zvýšené míře – vytvořily kolem ženy sršící auru, jež by mohla ujít pouze člověku zcela tupému, nikdy ale takovému, jehož žádostivost už beztak z jejich kotníků, spánků, ramen a lemu její sukně přitahovala dlouhé jiskry, které se sotva ještě daly skrýt. Jistěže o tom věděla, tlumila to však naprostým nedostatkem jakékoli koketérie, a zamlžovala stokrát silněji pouze oním fluidem, jež z ní vycházelo, a zároveň bičovala svou počestností otevřenou ránu. Ránu, které hluboce, z naprosto jistého vědění, upírala jakýkoli respekt.